

VEILEDER OM

SPORBARHET FOR NÆRINGSMIDLER

PUBLISERT JANUAR 2020

Aktuelt regelverk

- [EF nr. 178/2002](#) - Forskrift 22. desember 2008 nr. 1620 om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften) § 1 som implementerer (EF) nr. 178/2002 om fastsettelse av allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket
- [EF nr. 931/2011](#) - Forskrift 22. desember 2014 nr. 1623 om næringsmiddelhygiene § 1 a som implementerer EF nr. 931/2011 om kravene til sporbarhet for næringsmidler av animalsk opprinnelse
- [EU nr. 1760/2000](#) - Forskrift 9. juli 2010 nr. 1131 om sporbarhet og merking av storfe og storfekjøtt (inneholder utfyllende nasjonale bestemmelser) § 1 som implementerer (EF) nr. 1760/2000 om opprettelse av et system for identifikasjon og registrering av storfe og merking av storfekjøtt og storfekjøttprodukter
- [EU nr. 1169/2011](#) - Forskrift 28. november 2014 nr. 1497 om matinformasjon til forbrukerne § 1 som implementerer (EU) nr. 1169/2011 om næringsmiddelopplysninger til forbrukerne
- [EF nr. 853/2004](#) - Forskrift 22. desember 2014 nr. 1624 om særlige hygieneregler for næringsmidler av animalsk opprinnelse § 1 som implementerer (EF) nr. 853/2004 om særlige hygieneregler for næringsmidler av animalsk opprinnelse
- [EF nr. 854/2004](#) - Forskrift 22. desember 2008 nr. 1622 om særlige regler for gjennomføringen av offentlig kontroll av produkter av animalsk opprinnelse beregnet på konsum § 1 som implementerer (EF) nr. 854/2004 om særlige regler for gjennomføringen av offentlig kontroll av produkter av animalsk opprinnelse beregnet på konsum
- [EU nr. 1337/2013](#) - Forskrift 28. november 2014 nr. 1497 om matinformasjon til forbrukerne § 1a som implementerer (EU) nr. 1337/2013 om angivelse av opprinnelsesstat eller opphavssted for ferskt, kjølt og fryst kjøtt av svin, sau, geit og fjørfe
- [EU nr. 208/2013](#) - Forskrift om næringsmiddelhygiene (næringsmiddelhygieneforskriften) § 1b som implementerer (EU) nr. 208/2013 om sporbarhetskrav for spirer og frø beregnet til produksjon av spirer
- [EU nr. 211/2013](#) - Forskrift 13. juni 2013 nr. 610 om import av spirer og frø til spireproduksjon som implementerer (EU) nr. 211/2013 om sertifikatkrav for import av spirer og frø beregnet til produksjon av spirer
- [Kvalitet på fisk og fiskevarer](#) - Forskrift 28. juni 2013 nr. 844 om kvalitet på fisk og fiskevarer

Veiledninger:

- Guidance on the implementation of articles 11, 12, 14, 17, 18, 19 and 20 of regulation (EC) N° 178/2002 on general food law – [engelsk versjon](#)
- Mattilsynet - [Veiledning om opprinnelsesmerking og system for identifisering og registrering av kjøtt fra storfe, svin, sau, geit og fjørfe](#)

Innholdsfortegnelse

1	Begrepsforklaringer	5
	Slik henviser vi til regelverket i veilederen	8
2	Innledning	9
2.1	Hva finner dere i veilederen?	9
2.2	Hvorfor er sporbarhet viktig?	9
2.3	Hva er tilbaketrekking og tilbakekalling?	10
2.4	Det er virksomhetens ansvar å følge regelverket	10
3	Sporbarhetskrav som gjelder for alle virksomheter som håndterer næringsmidler	11
3.1	Krav og anbefalinger om sporbarhet	11
3.1.1	Hvem: Identifikasjon av hvem dere kjøper varer fra eller selger varer til	12
3.1.2	Hva: Identifikasjon av varene dere har kjøpt eller solgt	13
3.1.3	Når: Dato for mottak eller levering	14
3.1.4	Hvor mye: Mengde eller antall	14
3.2	Sporbarhetssystem - samle inn, ta vare på, bruke og legge fram dokumentasjon	14
3.3	Forslag til utvikling av et sporbarhetssystem for næringsmidler	15
3.4	Hvor stort kan et vareparti være?	16
3.4.1	Varepartier skal avgrenses og merkes slik at de kan identifiseres	16
3.4.2	Virksomheten er ansvarlig for partistørrelsen	16
3.5	Matdonasjon – også mat som gis bort, skal kunne spores	16
3.5.1	Donasjoner som er organisert og regelmessige, har krav til sporbarhet	16
3.5.2	Donasjoner som ikke er organisert og regelmessige, har ikke krav til sporbarhet	16
3.6	Annet regelverk som bidrar til sporbarhet	17
3.6.1	Matinformasjon	17
3.6.2	Lotmerking	17
4	Intern sporbarhet er ikke et generelt krav	19
5	Sporbarhetskrav som gjelder for enkelte næringsmidler	20
5.1	Animalske næringsmidler	20
5.1.1	Hva defineres som et animalsk næringsmiddel?	20
5.1.2	Identifikasjonsmerke på næringsmidler av animalsk opprinnelse	20
5.1.3	Opplysninger som skal følge animalske næringsmidler	20
5.1.4	Tilleggskrav for ferskt kjøtt fra storfe, svin, sau, geit og fjørfe – kjølt eller fryst	22
5.1.5	Tilleggskrav for fisk og fiskevarer	26
5.1.6	Tilleggskrav for levende muslinger	26
5.2	Spirer og frø beregnet til spireproduksjon	27
5.2.1	Hvordan defineres «spirer» og et «parti spirer»?	27
5.2.2	Disse opplysningene skal følge spirer og frø til spireproduksjon	27
5.2.3	Når gjelder krav til sporbarhet av spirer og frø til spireproduksjon?	27
5.2.4	Nøyaktig beskrivelse av spirer og frø til spireproduksjon – hva er godt nok	28
6	Regelverk om sporbarhet	29
6.1	Hovedreglene som gjelder for alle næringsmidler	29

6.2	Særlige regler som gjelder for enkelte næringsmidler	29
6.3	Annet regelverk som bidrar til sporbarhet	30
7	Tabell over regelverk om sporbarhet for næringsmidler	31

Veilederen er ikke rettslig bindende, men skal fungere som et hjelpemiddel til tolkning av ulike bestemmelser i regelverket.

Veilederen må derfor leses sammen med de relevante bestemmelsene i regelverket.

1 Begrepsforklaringer

Her finner dere en oversikt over viktige begreper som brukes i veilederen. De er delt inn etter tema, ikke alfabetisk. Det kan være nyttig å lese gjennom denne først.

Begrep	Forklaring/definisjon	Henvisning
Sporbarhet	Muligheten til å spore og følge et næringsmiddel, et fôr, et dyr bestemt til næringsmiddelproduksjon eller et stoff som er bestemt til eller kan forventes å bli tilsatt næringsmidler eller fôr, gjennom alle ledd i produksjon, bearbeiding og distribusjon.	Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket , (matlovsforskriften), jf. (EF) nr. 178/2002 artikkel 3 nr. 15
Intern sporbarhet	Virksomhetens system for å sikre koblingen mellom inngående og utgående produkter i en virksomhet.	EU-kommisjonens veiledning om enkelte artikler i matlovsforordningen s. 19
System og rutiner	I denne veilederen bruker vi begrepet system og rutiner for det som regelverket omtaler som ordninger og framgangsmåter.	Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften), jf. (EF) nr. 178/2002 artikkel 18
Tilbaketrekking	Fjerne utrygg mat fra markedet <u>før</u> den når forbruker.	Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften), jf. (EF) nr. 178/2002 artikkel 19
Tilbakekalling	Fjerne utrygg mat fra markedet <u>når</u> den kan ha nådd forbrukeren og varsle forbrukeren.	Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften), jf. (EF) nr. 178/2002 artikkel 19
Uforedlede produkter	Næringsmidler som ikke har vært foredlet, herunder produkter som har blitt delt, partert, utskåret, oppskåret, utbeinet, hakket, flådd, kvernet, snittet, rensset, renskåret, avskallet, malt, kjølt, fryst, dypfryst eller tint.	Forskrift om næringsmiddelhygiene , jf. EF nr. 852/2004 artikkel 2 nr. 1 n)
Foredlede produkter	Næringsmidler som er et resultat av foredling av uforedlede produkter. Disse produktene kan inneholde ingredienser som er nødvendige for å framstille dem, eller som gir dem særlige egenskaper.	Forskrift om næringsmiddelhygiene , jf. EF nr. 852/2004 artikkel 2 nr. 1 o)

Foredling	Enhver handling som endrer det opprinnelige produktet vesentlig, herunder varmebehandling, røyking, salting, modning, tørking, marinering, ekstraksjon, ekstrudering eller en kombinasjon av disse prosessene.	Forskrift om næringsmiddelhygiene , jf. EF nr. 852/2004 artikkel 2 nr. 1 m)
Forskrift	En norsk forskrift gir generelle regler om borgernes rettigheter eller plikter, fastsatt av offentlig myndighet.	
Forordning	En forordning er en rettsakt fra EU. Forordningen blir gjeldende i Norge ved at den tas inn i en norsk forskrift. Teksten i forordningen er identisk i hele EU/EØS.	
Næringsmiddel	«Ethvert stoff eller produkt, uansett om det er bearbeidet, delvis bearbeidet eller ubearbeidet, som er bestemt til, eller med rimelighet kan forventes, å inntas av mennesker». Drikkevann regnes også som et næringsmiddel.	Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften), jf. (EF) nr. 178/2002 artikkel 2
Utrygge næringsmiddel – ikke trygge næringsmiddel	Et næringsmiddel anses for ikke å være trygt dersom det betraktes som helseskadelig eller uegnet for konsum.	Matloven § 16 Matlovsforordningen artikkel 14
Næringsmiddel-foretak (virksomhet)	Ethvert privat eller offentlig foretak, ideelt eller ikke, som utøver en hvilken som helst virksomhet i forbindelse med et hvilket som helst ledd i produksjon, bearbeiding og distribusjon av næringsmidler.	Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften), jf. (EF) nr. 178/2002 artikkel 3 nr. 2 og matloven § 4
Næringsmiddelparti (lot, batch)	Den gruppe salgsenheter av et næringsmiddel som er produsert, stilt eller emballert under så å si identiske forhold.	Forskrift om identifikasjonsmerking av næringsmiddelpartier § 2
Primærproduksjon	Produksjon, oppdrett eller dyrking av råvarer, herunder innhøsting,	Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket

	melking og husdyrproduksjon før slakting. Jakt, fiske og innhøsting av viltvoksende vekster omfattes også.	(matlovsforskriften), jf. (EF) nr. 178/2002 artikkel 3 nr. 17
Detaljhandel	«Håndtering og/eller bearbeiding av næringsmidler og lagring av dem på det sted der de selges eller leveres til sluttforbrukeren, herunder distribusjonsterminaler, cateringvirksomheter, bedriftskantiner, storkjøkken, restauranter og andre tilsvarende tjenesteytere i næringsmiddelsektoren, butikker, sentre for distribusjon til supermarkeder samt grossister.» Etter hygieneregelverket skal detaljhandel forstås som siste ledd, dvs. virksomheter som selger eller leverer til sluttforbruker.	Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften), jf. (EF) nr. 178/2002 artikkel 3 nr. 7 Guidance document on the implementation of certain provisions of Regulation (EC) No 853/2004 on the hygiene of food of animal origin Se Kapittel 3.5 https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/biosafety_fh_legis_guidance_reg-2004-853_en.pdf Commission staff working document
Omsetning	«Besittelse av næringsmidler eller fôr med henblikk på salg, herunder utbud for salg eller enhver annen form for overdragelse med eller uten vederlag, samt selve salget, distribusjonen og de andre formene for overdragelse,»	Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften), jf. (EF) nr. 178/2002 artikkel 3 nr. 8
Sluttforbruker	«Den endelige forbruker av et næringsmiddel som ikke bruker næringsmiddelet som ledd i et næringsmiddelforetaks virksomhet». Merk at vi også bruker ordene «privatperson» og «vanlig kunde» i samme betydning som «sluttforbruker».	Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften), jf. (EF) nr. 178/2002 artikkel 3 nr. 18
Matdonasjon	Overskuddsmat som ellers ville ha blitt kastet, samles inn og gis til forbrukere eller organisasjoner som trenger den.	EU's retningslinjer for fødevarerdonasjon , s. 6
Produkter av animalsk opprinnelse	Næringsmidler av animalsk opprinnelse som kjøtt, fisk, egg og melk, herunder honning og blod, levende muslinger, levende	Forskrift om særlige hygieneregler for næringsmidler av animalsk opprinnelse

	pigghuder, levende kappedyr og levende sjøsnegler beregnet på konsum, og andre dyr beregnet på å bli tilberedt med sikte på å leveres levende til sluttforbrukeren.	(animaliehygieneforskriften), jf. (EF) nr. 853/2004 vedlegg I nr. 8.1
Sammensatte produkter	Næringsmidler som er bestemt til konsum, og som inneholder både foredlede produkter av animalsk opprinnelse og produkter av vegetabilsk opprinnelse, herunder produkter der foredlingen av råvaren er en integrert del av produksjonen av sluttproduktet.	Forskrift om hvilke levende dyr og animalske produkter mv som det skal gjennomføres veterinær grensekontroll av § 2 a)

Slik henviser vi til regelverket i veilederen

For å gjøre teksten mer lesbar bruker vi kortnavnene til de ulike forskriftene og forordningene vi omtaler i veilederen. Betegnelsen *paragraf* (§) brukes om bestemmelser i norske forskrifter, og betegnelsen *artikkel* brukes om bestemmelsene i de ulike EU-forordningene som er tatt inn i norsk rett.

Oversikt over de ulike regelverkene finner dere på side 2 i veilederen.

2 Innledning

Dere som er ansvarlige for en næringsmiddelvirksomhet, skal vite hvem dere får et næringsmiddel fra, og hvem dere leverer et næringsmiddel til. Dette kaller regelverket *sporbarhet*.

Hvem retter seg veilederen til?

Sporbarhetskravet gjelder alle næringsmiddelvirksomheter i hele matkjeden dvs. alle ledd i produksjons-, bearbeidings- og distribusjonskjeden. For eksempel produksjonsbedrifter og detaljister. Kravet gjelder også ved omarbeiding av råvarer og produkter i en virksomhet.

Også dere som importerer, lagrer eller transporterer næringsmidler eller driver med netthandel, omfattes av kravet om sporbarhet.

Hvilken/hvilke deler av veilederen gjelder for din virksomhet?

Først gir vi informasjon om de generelle sporbarhetskravene som gjelder for alle næringsmidler. Så kommer informasjon om særlige krav for ulike typer næringsmidler. Hvilket/hvilke kapittel dere skal forholde dere til, avhenger av hvilken/hvilke type(r) næringsmidler dere håndterer i virksomheten.

Hva skal veilederen bidra til?

Veilederen skal hjelpe dere med hvordan dere kan etterleve kravet til sporbarhet.

2.1 Hva finner dere i veilederen?

Dere finner informasjon om sporbarhetskrav som gjelder

- for *alle næringsmidler*, inklusive drikkevann og
- mer spesielle krav som gjelder animalske næringsmidler og spirer.

Vi gir også eksempler på hva Mattilsynet mener kan være gode måter å håndtere sporbarhet på.

I denne veilederen omtaler vi bare krav som finnes i regelverk under Mattilsynets ansvarsområde. Se oversikten i kapittel 6.

2.2 Hvorfor er sporbarhet viktig?

Hensikten med sporbarhet i matkjeden, er å kunne tilbaketrekke mat som ikke er trygg. For å kunne vurdere om et næringsmiddel er trygt, trenger både virksomheten og Mattilsynet informasjon fra forrige ledd.

Næringsmidler som ikke er trygge, skal ikke omsettes. Det er krav om at utrygge næringsmidler som har kommet ut på markedet, skal trekkes tilbake. Se [matloven § 6](#) tredje ledd. For å sikre målrettet tilbaketrekking av næringsmidler, må næringsmidlene kunne spores. Om nødvendig skal forbrukerne informeres.

Sporbarhet og virksomhetens system for å håndtere sporbarhetsopplysninger, gir i seg selv ikke trygge næringsmidler, men er en forutsetning for at dere skal kunne trekke tilbake næringsmidler som ikke er trygge. Informasjonen virksomheten får via sporbarheten, kan i tillegg bekrefte at produktet kommer fra en virksomhet som er registret eller godkjent av Mattilsynet.

Sporbarhetsinformasjonen kan også

- gi korrekte opplysninger om et produkts opprinnelse,
- bidra til å håndtere hendelser og næringsmiddelbårne utbrudd,
- bidra til like konkurransevilkår mellom virksomhetene,
- motvirke matsvindel.

2.3 Hva er tilbaketrekking og tilbakekalling?

Dere har plikt til å iverksette tiltak ved mistanke om at et næringsmiddel ikke er trygt. Dere skal da trekke tilbake de aktuelle næringsmidlene fra virksomhetene dere har levert til. Dere må også melde fra til Mattilsynet.

Er næringsmidlene omsatt til forbruker, må dere gi forbruker informasjon og produktene må kalles tilbake. Dere bør ha etablert rutiner for hvordan dere skal gjøre dette. Se [matloven § 6](#) tredje ledd og [matlovsforordningen artikkel 19](#).

I denne sammenheng brukes begrepene tilbaketrekking og tilbakekalling, se Begrepsavklaringer side 5. I den norske oversettelsen av matlovsforordningen er det brukt samme begrep *trekke tilbake* for de engelske begrepene withdraw (tilbaketrekke) og recall (tilbakekalle). Se Begreper side 5.

I det følgende bruker vi for lesbarhetens skyld, i hovedsak bare begrepet *tilbaketrekke* om både tilbaketrekking og tilbakekalling.

Les mer i [matlovsforordningen artikkel 19](#)

Les mer om [meldeplikten på Matportalen](#)

2.4 Det er virksomhetens ansvar å følge regelverket

Det er dere som virksomhet som har ansvar for å følge regelverket om sporbarhet. Se [matloven § 5](#) og [matlovsforordningen artikkel 17](#).

Mattilsynet fører tilsyn med at dere etterlever kravene til sporbarhet.

3 Sporbarhetskrav som gjelder for alle næringsmidler

Sporbarhet i næringsmiddelkjeden handler om å kunne følge og dokumentere flyten (gangen) for et næringsmiddel *ett ledd tilbake* og *ett ledd fram* i næringskjeden, slik at dere kan tilbaketrekke et næringsmiddel dersom det er nødvendig. Se [matlovsforordningen artikkel 18](#).

For alle næringsmidler skal dere kunne dokumentere **hvem** dere har kjøpt fra og solgt til og **hva** dere har kjøpt eller solgt. Det er i tillegg god praksis å kunne dokumentere **når** og **hvor mye** dere har kjøpt eller solgt.

Figuren nedenfor illustrerer en virksomhets sporingsplikt ved produksjon av vegetarburgere med kikerter. Den blå pilen viser sporingsretning. Når pilen peker tilbake på leverandøren er dette for å vise kravet til en forbindelse mellom næringsmiddelet og forrige ledd i varekjeden (og ikke retning på vareflyten). Når pilen peker på mottakeren, er dette for å vise kravet til en forbindelse mellom næringsmiddelet og neste ledd i varekjeden. De røde sirklene illustrerer selve forbindelsen som skal kunne følges og dokumenteres.

3.1 Krav og anbefalinger om sporbarhet

For å kunne oppnå målet om tilbaketrekking er det nødvendig å kunne dokumentere opplysningene om hvem dere mottatt fra/solgt til og hva dere mottatt/solgt, se tabellen under. Det er ikke krav om å kunne dokumentere opplysninger om «når» og «hvor mye» dere har mottatt/solgt, men det anbefales at det gjøres likevel, fordi det sparer dere for tid og penger ved en eventuell tilbaketrekking.

I EU-veilederen "Guidance on the implementation of articles 11, 12, 14, 17, 18, 19 and 20 of regulation (EC) N° 178/2002 on general food law", sies det på side 20:

«Article 18 does not specify what type of information should be kept by the food and feed business operators. However, to fulfil the objective of Article 18, the following information should be kept at least.

Name, address of supplier, and identification of products supplied;

- Name, address of customer, and identification of products delivered;.*
- Date and, where necessary, time of transaction / delivery;*

- *Volume, where appropriate, or quantity:*”

Krav og anbefalinger til opplysninger om sporbarhet			Les mer
	Ett ledd tilbake	Ett ledd fram	
Hvem (krav)	Identifikasjon av hvem dere kjøper varer fra	Identifikasjon av hvem dere selger varer til	Kapittel 3.1.1
Hva (krav)	Identifikasjon av varene dere har kjøpt	Identifikasjon av varene dere har solgt	Kapittel 3.1.2
Når (anbefaling)	Dato for mottak	Dato for levering	Kapittel 3.1.3
Hvor mye (anbefaling)	Mengde eller antall	Mengde eller antall	Kapittel 3.1.4

3.1.1 **Hvem:** Identifikasjon av hvem dere kjøper varer fra eller selger varer til

Hvem-kravet retter seg både mot virksomheter som mottar eller kjøper noe, og virksomheter som leverer eller selger noe. Dere må dokumentere navn og adresse til virksomheter dere mottar fra (leverandør) eller leverer til (mottager/kunde). Kravet om å vite hvem dere har levert til, gjelder bare når dere leverer til andre virksomheter. Som andre virksomheter anses også virksomheter som tilhører samme enhet som dere, men på annen adresse. Kravet gjelder også for ulike virksomheter på samme adresse. Det er viktig at opplysningene gir nok informasjon til å identifisere virksomheten. Organisasjonsnummer er god identifikasjon, fordi det er en entydig identifikasjon.

Kravet til sporbarhet "et ledd fram" avhenger av om dere selger til en privatperson eller til en virksomhet. Når dere leverer varer til en privatperson, for eksempel til en vanlig kunde i en dagligvarebutikk, må dere ikke kunne identifisere disse.

Kravet gjelder derimot om dere som butikk leverer til en annen virksomhet, da skal mottakeren kunne identifiseres. Det kan være vanskelig for en butikk å vite at den de selger til er en virksomhet, dersom vedkommende opptrer som en vanlig kunde i butikken. Hvis det er åpenbart at den som handler i butikken representerer en virksomhet, eller innkjøpene gjøres mer enn tilfeldig og sporadisk, har butikken ansvar for å kunne identifisere denne virksomheten.

Eksempel – en detaljist selger varer til en restaurant.

En dagligvarebutikk selger vanligvis varene sine til privatpersoner. Hvilke krav gjelder dersom vedkommende som handler gjør det på vegne av restauranten på andre siden av gata?

For butikken som selger varene, gjelder kravene til sporbarhet når de leverer til restauranten, fordi det er en virksomhet. Det vil si, vet dere at dere leverer til en restaurant, må dere kunne identifisere restauranten og ha skriftlig dokumentasjon for det restauranten har kjøpt.

For restauranten som kjøper varene, gjelder kravene til sporbarhet på vanlig måte. Dette betyr at restauranten må identifisere butikken og dokumentere opplysninger om varene som er kjøpt der.

Eksempel – leverer dere til privatpersoner?

Leverer dere varer til en privatperson, må dere ikke kunne dokumentere hvem dette er. Butikker, nettbutikker, cateringvirksomheter, take away og restauranter, er typiske eksempler på virksomheter som normalt leverer varer til privatpersoner.

3.1.2 Hva: Identifikasjon av varene dere har kjøpt eller solgt

For å kunne spore næringsmidler skal de være «hensiktsmessig merket eller identifisert», se matlovsforordningen artikkel 18. Dette gjør det mulig å koble informasjonen om hvem som er mottaker eller leverandør, til det aktuelle produktet. For å sikre at denne koblingen kan foretas i praksis, må næringsmiddelet kunne identifiseres. Kravene til matinformasjon, kravet i artikkel 3 i (EU) nr. 931/2011 og kravene i lotmerkingsforskriften bidrar til ytterligere identifisering av næringsmidlene.

Ferdigpakkede produkter skal være merket med betegnelse (navnet på matvaren), ingrediensliste, netttinnhold, holdbarhetsdato, med mer, se artikkel 9 i matinformasjonsforordningen. Disse opplysningene kan bidra til tydelig identifisering.

Les mer om matinformasjon og lotmerking i kapittel 3.6.

Les mer om animalske næringsmidler i kapittel 5.1.

Dersom dere mottar samme type næringsmidler fra forskjellige leverandører, må dere kunne identifisere hvilket parti som er mottatt fra den enkelte leverandør. Her kan dere f.eks. bruke holdbarhetsdatoen, lotmerking, eller lignende som tydelig identifiserer partiet.

Les mer om avgrensing av vareparti i kapittel 3.4.

Eksempel – identifikasjon av varer.

Når dere skal dokumentere hva dere har mottatt, kan dere bruke både merkingen som står på varen og dokumentasjonen som følger med leveransen (pakkseddel, fraktbrev e.l.). Det må være en sammenheng mellom disse, dvs. det hjelper ikke å ha en faktura, hvis det ikke er mulig å lese hvilke varer fakturaen gjelder for.

Forbrukerpakninger må være merket etter matinformasjonsforskriften bl.a. med betegnelse, mengde, holdbarhetsdato etc. Det må være nok informasjonen om varen i dokumentasjonen til at dere kan vise hvilken vare som ble levert. Det er derfor ikke tilstrekkelig identifikasjon å bruke samlebetegnelser som «kaker» eller «grønnsaker» i dokumentasjonen. Det må stå en mer nøyaktig betegnelse som «sitronkake» eller «slangeagurk», mengdeangivelse med mer.

Dersom dere mottar samme type varer fra forskjellige leverandører, må dere kunne identifisere hvilke av varene som er levert fra den enkelte leverandør.

Eksempel - har dere overtatt et varelager?

Dersom dere har overtatt et varelager, er det viktig å sikre og videreføre sporbarheten på varene. Den opprinnelige dokumentasjon fra tidligere eier, må derfor være tilgjengelig for Mattilsynet når vi spør. Dokumentasjonen kan være i form av kopier. Overtagelse av varelagre kan være aktuelt ved f.eks. eierskifte i en virksomhet eller ved konkurs. Ved konkurs selges ofte varene via en bobestyrer.

3.1.3 Når: Dato for mottak eller levering

Dere bør kunne dokumentere i hvilken tidsperiode eller dato varene er mottatt eller levert. Har dere flere likeartede leveranser på en dag, kan det også være nødvendig med klokkeslett eller annen identifikasjon.

Det er ikke krav om at tidspunkt for levering skal knyttes til f.eks. et lotnummer, men en slik kobling vil bidra til å avgrense en eventuell tilbaketrekking.

3.1.4 Hvor mye: Mengde eller antall

Mengde varer kan for eksempel oppgis i vekt eller volum. Mengden kan også oppgis i antall enheter som paller, spann, sekker, kartonger etc.

3.2 Sporbarhetssystem - samle inn, ta vare på, bruke og legge fram dokumentasjon

Som virksomhet skal dere ha systemer og rutiner for å samle inn, ta vare på, bruke og legge fram sporbarhetsopplysninger. Opplysninger om leverandører, mottakere og de varene dere har mottatt eller levert, er eksempler på slike opplysninger. Dere vurderer selv hvilke systemer og rutiner som er tilstrekkelige og relevante for deres virksomhet. For de aller fleste virksomheter er det hensiktsmessig at systemene og rutinene er skriftlige.

Dokumentasjonen av opplysningene kan for eksempel skje gjennom faktura, fraktbrev eller annen leverandørdokumentasjon. Det avgjørende er at de nødvendige opplysningene framgår. Se kapittel 3.1.

Sporbarhetsopplysningene kan lagres elektronisk, i papirform eller på andre måter. Under transport er det ikke krav til et fysisk sporbarhetsdokument som skal følge varen.

For at dere skal kunne bruke opplysningene til tilbaketrekking, er det avgjørende at dokumentasjonen oppbevares strukturert og samlet. Opplysningene skal også være brukbare og tilgjengelige for Mattilsynet når vi kommer på tilsyn. Det skal være en tydelig forbindelse mellom den registrerte referansen og de fysiske varene.

Artikkel 18 i matlovsforordningen angir ikke noe minste tidsrom for lagring av sporbarhetsdokumentasjon. Tidsrommet vil variere etter næringsmidlenes karakter og virksomhetenes risikovurdering. For lettbederlige næringsmidler med kort holdbarhet, vil den nødvendige perioden for oppbevaring av dokumentasjonen, være mye kortere enn for produkter som hermetikk og salt. Se side 21 i Guidance on the implementation of articles 11, 12, 14, 17, 18, 19 and 20 of regulation (EC) N° 178/2002 on general food law.

Det kan være forskjell på den fysiske og den juridiske flyten av varer i matkjeden. Det er ikke bare den fysiske overleveringen av en vare som skal kunne følges og dokumenteres, men også den juridiske overføringen av eiendomsretten til varen. For eksempel kan en transportør besørge den fysiske transporten av varen for en annen part, dvs. det er ikke transportøren som eier varen. Ved et slik tilfelle trenger også den juridiske flyten å kunne følges og dokumenteres, dvs. overføring av informasjon om den juridiske eieren ved overlevering/mottak av varer.

Eksempel – kjøper dere varer direkte fra butikk?

En kvittering fra en butikk er ikke alltid god nok sporbarhetsdokumentasjon. En slik kvittering mangler ofte navn og adresse på dere som har kjøpt varene. Dere bør derfor sørge for å få en kvittering som bekrefter at dere er mottaker.

En kvittering sammenholdt med annen dokumentasjon som tilsammen gir god nok informasjon, kan være et alternativ. En slik dokumentasjon kan være elektroniske betalingsopplysninger fra et kundekort eller bankkort.

Eksempel – kjøper dere varer fra privatpersoner?

Dere som driver en restaurant eller butikk, må også kunne dokumentere sporbarhet for varer dere kjøper fra privatpersoner. Privatpersoner kan være bærplukkere, jegere eller sopsamlere som ikke er registrert hos Mattilsynet som næringsmiddelvirksomhet. Det er ikke godt nok med muntlige opplysninger om hvem dere har kjøpt varene fra, selv om det er snakk om små mengder.

3.3 Forslag til utvikling av et sporbarhetssystem for næringsmidler

Dere skal ha system og rutiner for sporbarhet. Dere vurderer selv hva slags system og rutiner som er tilstrekkelig og relevant for deres virksomhet. Det er nedenfor gitt noen forslag på hva som kan være lurt å ta stilling til når dere skal utvikle deres egne sporbarhetssystem.

Trinn 1. Definer hvor omfattende sporbarhetssystem dere har behov for.

Trinn 2. Bestem den optimale partistørrelsen for deres virksomhet, den er avgjørende for god sporbarhet.

Trinn 3. Identifiser den sporbarhetsinformasjonen som trengs i virksomheten. Visse opplysninger om sporbarhet er pålagt i regelverket. Andre opplysninger bør dere ha for å sikre god sporbarhet.

Trinn 4. Opprett et system for å registrere og gjenfinne informasjon. Dere må oppbevare sporbarhetsinformasjonen til det er sannsynlig at næringsmidlene er konsumert av forbrukerne.

Trinn 5. Lag en prosedyre for å teste sporbarhetssystemet. Vi anbefaler at dere jevnlig gjennomgår sporbarhetssystemet.

Trinn 6. Dokumenter sporbarhetssystemet. Dette er det krav om i regelverket.

3.4 Hvor stort kan et vareparti være?

3.4.1 Varepartier skal avgrenses og merkes slik at de kan identifiseres

Varepartier skal avgrenses, men det er ikke krav til hvordan. I lotmerkingsforskriften står det at næringsmidler skal være merket med opplysning om hvilket næringsmiddelparti de tilhører. For spiser gjelder egne krav, se kapittel 5.2.

Les mer om lotmerkingsforskriften i kapittel 3.6.2.

3.4.2 Virksomheten er ansvarlig for partistørrelsen

Ved produksjon av næringsmidler bestemmer dere selv størrelsen på partiene dere produserer. Avgrensingen kan for eksempel gjøres ved å merke med tidspunkt/dato for produksjon og eventuelt produksjons- eller pakkelinje. Importører av varer til EU/EØS fra et tredjeland, er ansvarlig for merking og avgrensning av importerte partier.

Dere bør legge deres egen risikovurdering til grunn, når dere bestemmer hvor store partier virksomheten kan klare å tilbaketrekke. Med risiko menes hvor stor sannsynlighet det er for at en hendelse inntreffer og konsekvensen av hendelsen. Desto større partier dere avgrenser, desto større blir den økonomiske konsekvensen ved tilbaketreking. Både praktiske og økonomiske forhold er aktuelle å vurdere.

Det er nyttig å merke seg at et parti betraktes i sin helhet som utrygt, med mindre det kan klart bevises at ikke hele partiet er utrygt. Dette følger av matlovsforordningen artikkel 14 nr. 6.

Eksempel – krydder fra flere leverandører i et parti

Hvis dere mottar pepper fra flere leverandører er det lurt å vite at dere ved produksjonen av parti A har brukt pepper fra leverandør 1 og i parti B fra leverandør 2. Hvis ikke, må dere trekke tilbake alle partier hvis det viser seg at pepperet fra leverandør A ikke er trygt.

3.5 Matdonasjon – også mat som gis bort, skal kunne spores

Selv om næringsmidler gis bort, f.eks. ved matdonasjon, gjelder kravene til sporbarhet og systemer knyttet til dette. Organisasjoner som mottar mat, enten til omfordeling eller veldedighet, anses som næringsmiddelvirksomheter og må derfor følge kravene i næringsmiddelregelverket.

3.5.1 Donasjoner som er organisert og regelmessige, har krav til sporbarhet

Ved donasjon av produkter til andre næringsmiddelvirksomheter, skal dere kunne framvise sporbarhetsdokumentasjon. Kravet til sporbarhetsdokumentasjon for næringsmidler er det samme, om de selges eller doneres (dvs. gis bort).

Ved levering av mat til de som trenger det, dvs. sluttforbrukeren, trenger dere bare å kunne dokumentere hvilke leverandører dere mottar maten fra, ikke hvem som er mottagere.

3.5.2 Donasjoner som ikke er organisert og regelmessige, har ikke krav til sporbarhet

Private personer som gir mat bort på ad hoc-basis, dvs. ikke organisert og regelmessig, er ikke omfattet av næringsmiddelreguleringen og dermed heller ikke sporbarhetskravene. Veldedighetsarrangementer,

veldedighetsorganisasjoner som av og til mottar mat fra private personer, kan være unntatt fra kravene om sporbarhet. Det må vurderes i de enkelte tilfellene.

3.6 Annet regelverk som bidrar til sporbarhet

Det er flere regelverk som bidrar til muligheten for å kunne spor næringsmidler. Vi nevner her to som er viktige i denne sammenheng, matinformasjonsforskriften og lotmerkingsforskriften

3.6.1 Matinformasjon

Matinformasjonen bidrar til å identifisere næringsmidlene og til å gjøre dem sporbare. Alle matvarer skal f.eks. ha en betegnelse som beskriver dem så nøyaktig at de kan skilles fra andre produkter og dermed identifiseres.

Det er krav om at nødvendig matinformasjon skal følge ingredienser og produkter gjennom hele matkjeden slik at næringsmidlene i siste ledd kan merkes med den obligatoriske matinformasjonen.

Kravene finner dere i [matinformasjonsforskriften](#), som ikke omtales nærmere i denne veilederen.

Les mer om generelle krav til merking av mat mattilsynet.no

3.6.2 Lotmerking

Hovedregelen er at alle næringsmidler som inngår i et næringsmiddelparti, skal lotmerkes. Reglene om lotmerking finner dere i [forskrift om identifikasjonsmerking av næringsmiddelpartier](#) (lotmerkingsforskriften).

Lotmerking påføres næringsmidlene for å identifisere hvilke næringsmidler som inngår i et næringsmiddelparti. Det er krav om lotmerking i alle ledd i matkjeden, slik at et næringsmiddelparti kan spores gjennom hele produksjon- og omsetningskjeden. Lotmerkingen gjør det mulig å spore næringsmiddelet tilbake til et bestemt næringsmiddelparti.

Dere som framstiller, produserer eller pakker næringsmidler, er ansvarlige for og må selv foreta avgrensningen av næringsmiddelpartiene. Også importører til EU/EØS er ansvarlig for at reglene om lotmerking følges.

Les mer i § 4 lotmerkingsforskriften om kravene til merkingen.

Eksempel – utforming av lotmerking

L 281015 (produksjonsdato)

L 320b2 (intern kode)

L D21403 (produksjonsanlegg, skift, dag, måned)

Holdbarhetsangivelse kan også brukes:

Best før dag/måned

Siste forbruksdag dag/måned

Næringsmidler som er unntatt kravet om lotmerking:

- Næringsmidler som er merket med holdbarhetsdato som består av dag og måned, fordi holdbarhetsmerkingen medfører at partiet kan avgrenses og identifiseres.
- Primærprodukter (landbruksprodukter i første stadium av distribusjonen).
- Ikke-ferdigpakkede næringsmidler som selges i butikk.
- Næringsmidler i små emballasjer hvis største overflate er mindre enn 10 cm².
- Iskrem i porsjonsenheter.
- Bakervarer som normalt forbrukes innen 24 timer.

Les mer om unntak fra kravet om identifikasjonsmerking i § 5 lotmerkingsforskriften.

Mer om noen av unntakene:

Ikke-ferdigpakkede næringsmidler som selges i detaljforretninger

Dette unntaket gjelder for ikke-ferdigpakkede næringsmidler som omsettes i detaljleddet. Også næringsmidler som pakkes på anmodning fra forbrukeren eller pakkes for umiddelbart (direkte) salg, er omfattet av dette unntaket og behøver ikke lotmerkes. Mattilsynets forståelse er at produkter som pakkes for umiddelbart salg, skal omsettes innen ca. ett døgn. Hva som menes med ferdigpakkede næringsmidler, finner dere i matinformasjonsforordningen artikkel 2 nr. 2 bokstav e.

Det er viktig å merke seg at dette unntaket bare gjelder i detaljleddet. Når ikke-ferdigpakkede næringsmidler omsettes i tidligere ledd i matkjeden, skal enhetene være lotmerket.

Matvarer i små emballasjer og beholdere

Næringsmidler i små emballasjer, hvis største overflate er mindre enn 10 cm², behøver dere ikke lotmerke. Slike små produkter er pastillesker, små sjokolader og fersk gjær. Men merk at hvis flere av de små produktene pakkes sammen i en ytteremballasje, skal ytteremballasjen lotmerkes.

Spiseis i porsjonsenheter

Den enkelte enhet spiseis behøver ikke merkes med lotnummer hvis opplysningen gis på samleemballasjen/ytteremballasjen. En kartong med f.eks. 100 ispinner skal merkes med lotnummer, men ikke den enkelte ispinne. Dette gjelder alle porsjonsenheter med is, men ikke bokser med is. Disse boksene skal merkes med lotnummer.

Les mer om lotmerking i lotmerkingsforskriften.

Les mer om [lotmerking på Mattilsynet.no](http://Mattilsynet.no).

4 Intern sporbarhet er ikke et generelt krav

Når det er mulig å følge råvarer og ingredienser gjennom prosessene som foregår i en virksomhet, kalles dette intern sporbarhet. Det vil si at forbindelsen mellom de produktene som går inn i virksomheten og de som kommer ut, kan dokumenteres.

Den røde sirkelen i figuren nedenfor viser forbindelsen internt i virksomheten. Den svarte linjen illustrerer at det ikke er et generelt krav i regelverket om å etablere en forbindelse mellom varene som kommer inn og varene som går ut. De blå pilene viser sporingsretningen der det er krav til sporbarhet.

Det er ikke et generelt lovkrav om intern sporbarhet i en virksomhet. Imidlertid kan det være en fordel for de fleste virksomheter å ha et slik system fordi dere da har bedre kontroll på produksjon og vareflyt. Det er opp til dere å bestemme hvor omfattende et eventuelt system skal være. Hvor omfattende systemet bør være, vil avhenge av typen virksomhet dere driver, og omfanget av produksjonen.

Mange virksomheter stiller spesifikke krav til intern sporbarhet gjennom egne retningslinjer eller kvalitetssystemer. Internasjonale mattrygghetsstandarder og andre kvalitetsstandarder stiller egne krav til sporbarhet for å sikre effektive systemer for rask identifisering og eventuell tilbaketrekking av partier dersom det oppstår mistanker eller hendelser knyttet til produktene.

Et internt sporbarhetssystem bidrar til å avgrense omfanget av en eventuell tilbaketrekking.

Det er for ferskt kjøtt fra storfe, svin, sau, geit og fjørfe krav til system for registrering og identifisering, dvs. indirekte krav til intern sporbarhet, se kapittel 5.1.

Les mer om tilbaketrekking og tilbakekalling i kapittel 2.3.

5 Sporbarhetskrav som gjelder for enkelte næringsmidler

For enkelte næringsmidler er det ytterligere krav til sporbarhet i tillegg til de generelle kravene. Dette gjelder for noen næringsmiddelgrupper hvor det er særlig viktig å sikre trygge næringsmidler og å gi korrekt informasjon til forbrukerne.

5.1 Animalske næringsmidler

For næringsmidler av animalsk opprinnelse er det særlige sporbarhetskrav i tillegg til de generelle kravene om sporbarhet ett ledd fram og ett ledd tilbake. Se kapittel 3.

De særlige kravene til animalske næringsmidler finner dere i forordning (EU) nr. 931/2011 om sporbarhet for næringsmidler av animalsk opprinnelse.

5.1.1 Hva defineres som et animalsk næringsmiddel?

Alle produkter av animalsk opprinnelse, defineres som animalske næringsmidler. Begrepet omfatter også blod, egg, honning og levende muslinger/pigghuder/kappedyr/sjøsnegler som skal brukes til mat. De animalske produktene kan være foredlede eller uforedlede.

Blanding av vegetabiliske og animalske næringsmidler

Næringsmidler som er sammensatt av vegetabiliske produkter og foredlede animalske produkter, er ikke omfattet av disse særlige kravene. De animalske produktene skal være foredlet før de blandes med de vegetabiliske produktene.

Eksempel – sammensatte næringsmidler som pizza

Pizza med kokt skinke eller stekt kjøttdeig er et eksempel på et sammensatt produkt hvor kun de generelle kravene til sporbarhet gjelder. Det er fordi den kokte skinken eller den stekte kjøttdeigen er foredlet før pizzaen produseres.

5.1.2 Identifikasjonsmerke på næringsmidler av animalsk opprinnelse

Animalske næringsmidler fra godkjente virksomheter i Norge, skal være merket med et ovalt identifikasjonsmerke som inneholder ordet Norge eller bokstaven N, bokstavene EFTA (European Free Trade Association) og et unikt godkjeningsnummer. Merket viser i hvilken godkjent virksomhet siste håndteringen er utført, dette inkluderer pakking og ompakking. Godkjente virksomheter skal ikke omsette produkter som ikke er påført et identifikasjonsmerke. Identifikasjonsmerket er viktig informasjon når et produkt skal spores. Se artikkel 5 forordning (EF) nr. 853/2004.

5.1.3 Opplysninger som skal følge animalske næringsmidler

Dere som mottar animalske næringsmidler skal kunne identifisere hvem som har levert næringsmidler til dere og skal ha system for sporbarhet slik at dere kan gjøre disse opplysningene tilgjengelige for Mattilsynet. Se matlovsforordningen artikkel 18 nr. 2.

Dere som leverer animalske næringsmidler til en annen virksomhet skal sikre at opplysningene i kulepunktene under, er tilgjengelige på en klar og utvetydig måte for mottakeren av næringsmiddelet.

Dere kan velge i hvilket format opplysningene skal gjøres tilgjengelige for mottakeren. Se forordning (EU) nr. 931/2011 artikkel 3.

Opplysningene skal ajourføres daglig og være tilgjengelig inntil det kan antas at næringsmiddelet er konsumert. Dersom Mattilsynet ber om det, skal opplysningene gjøres tilgjengelig for Mattilsynet uten unødvendig forsinkelse.

Opplysninger som leverandøren skal overføre til mottager, se artikkel 3 i (EU) nr. 931/2011:

- En nøyaktig beskrivelse av næringsmiddelet, dvs. at varen skal klart kunne identifiseres. Se kapittel 3.1.2.
- Volum eller mengde av næringsmiddelet. Se kapittel 3.1.4.
- En henvisning som identifiserer partiet eller forsendelsen, alt etter hva som er hensiktsmessig. Se utdyping i avsnittet under.
- Dato for da næringsmiddelet ble sendt. Se kapittel 3.1.3
- Navn og adresse til avsender og mottaker, dvs. driftsansvarlig for det næringsmiddelforetak som næringsmiddelet ble sendt fra og mottatt i. Se kapittel 3.1.1.
- Navn og adresse til eieren av det avsendte og mottatte næringsmiddelet. Dette skal kun angis om denne personen er en annen en avsender og mottaker. Se kapittel 3.1.1 og eksempel under.

Dersom avsender eller mottaker ikke er juridisk eier av næringsmidlet, for eksempel et lager, skal navn og adresse til både lager og eier angis.

Mer om - henvisning som identifiserer partiet eller forsendelsen.

Dokumentasjonen som følger animalske varer, skal ha en henvisning som identifiserer partiet eller forsendelsen, avhengig av hva som er relevant. Det er dere som bestemmer hvordan henvisningen skal være oppbygd, men den skal være entydig. Det betyr at det skal være en forbindelse mellom henvisningen og de fysiske varene, som ikke kan misforstås eller forveksles. Det er ikke krav om at lotnummer, produksjonsdato eller lignende skal framgå både på følgedokumentene og på selve varen, men dere skal kunne dokumentere hvordan henvisningen er laget og dens sammenheng med varen. Kravet kan oppfylles ved å ha et ordrenummer eller lignende som kan kobles til varene på fraktdokumentet eller fakturaen. Dere må kunne vise Mattilsynet koblingen mellom fraktdokumentene og varene.

Det kan være nyttig å merke seg at kravet i artikkel 3 (EU) nr. 931/2011 om «en nøyaktig beskrivelse av næringsmiddelet» er mer omfattende, enn det generelle kravet i artikkel 18 om at næringsmidler «skal være hensiktsmessig merket eller identifisert».

Eksempel – utdrag fra faktura/fraktdokument med tydelig sporbarhetsinformasjon for ferskt kjøtt.

Artikkel-nummer	Artikkel-navn	Lot-nummer	Mengde	Antall	Enhetspris u/ mvh	Mva %	Sum m/mva
1111	Svin sideflesk	800012	9,00	2	110	15	1138,50
2222	Kyllingvinger	800058	10,00	2	29	15	333,50

For at mottaker skal få informasjon om varen, må dere ha et system der dere kobler informasjon om varen dere har mottatt, f.eks. lotnummer eller dato, opp mot utgående vare. I eksempelet er lotnummeret ført på faktura/fraktdokument. Det er krav til intern sporbarhet fordi produktene «Svin sideflesk» og «Kyllingvinger» i dette eksempelet regnes som ferskt kjøtt.

Eksempel – en nøyaktig beskrivelse av varen.

Næringsmiddelet må beskrives på en slik måte at det er enkelt å finne ut hva som er levert. Et animalsk produkt skal følges av «en nøyaktig beskrivelse av næringsmiddelet». «Kjøtt» eller «kjøttvarer» er en for unøyaktig beskrivelse av produktet.

Dersom en produsent kun leverer én type pølser i én type forpakning, kan det være nok at det står pølser, f.eks. «Kartong med 20 kg pølser». Det vanligste er derimot at en produsent leverer flere typer produkter og da vil det være nødvendig å gi en mer nøyaktig beskrivelse, for eksempel «Ostepølser 500 g» eller «kartong med 20 kg chilipølser».

5.1.4 Tilleggskrav for ferskt kjøtt fra storfe, svin, sau, geit og fjørfe – kjølt eller fryst

Dere som håndterer ferskt kjøtt fra storfe, svin, sau, geit og fjørfe skal merke produktene deres med opprinnelse. Dette gjelder i alle produksjons- og omsetningsledd. Forbruker skal få informasjon om opprinnelse slik at de kan ta velbegrunnede valg ved kjøp av ferskt kjøtt.

For at det skal være mulig å gi slik informasjon til forbruker og for at kjøttet som selges til forbruker skal kunne spores tilbake til det enkelte dyr/gruppe av dyr, må dere innføre og bruke et identifikasjons- og registreringssystem. Systemet skal sørge for en forbindelse mellom kjøtttråvarene som dere tar inn i virksomheten, og de produktene som dere omsetter, dvs. at det her er krav til intern sporbarhet (se kapittel 4). Alle aktører i samtlige ledd i produksjon- og omsetningskjeden, skal bruke et identifiserings- og registreringssystem. Dette gjør det mulig å spore kjøttet tilbake til det enkelte dyr eller en gruppe av dyr.

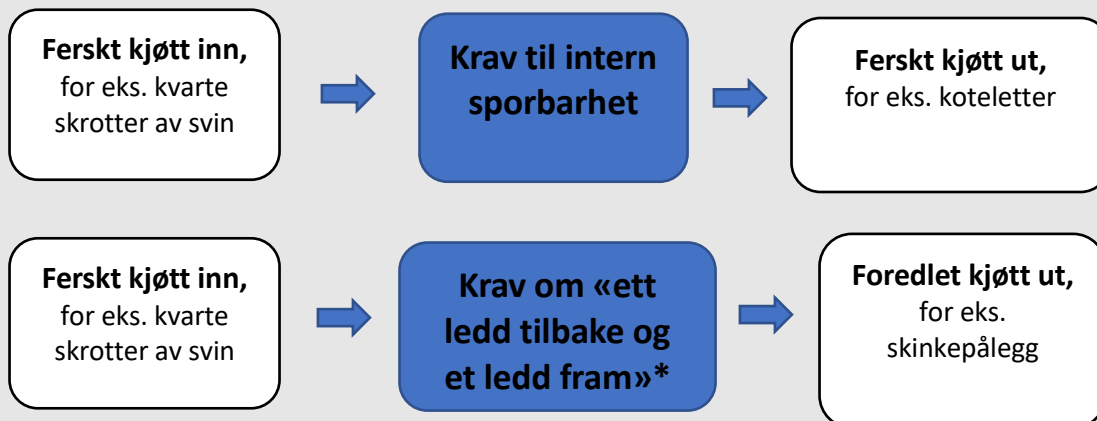
Les mer om Veiledning om opprinnelsesmerking og system for identifisering og registrering for kjøtt fra storfe, svin, sau, geit og fjørfe (www.mattilsynet.no).

Eksempler - når det generelle kravet om «ett ledd fram og ett ledd tilbake» gjelder, og når det i tillegg er krav til intern sporbarhet.

Eksempel 1. Nedskjæringsvirksomhet som tar inn ferskt kjøtt og leverer ferskt kjøtt ut.

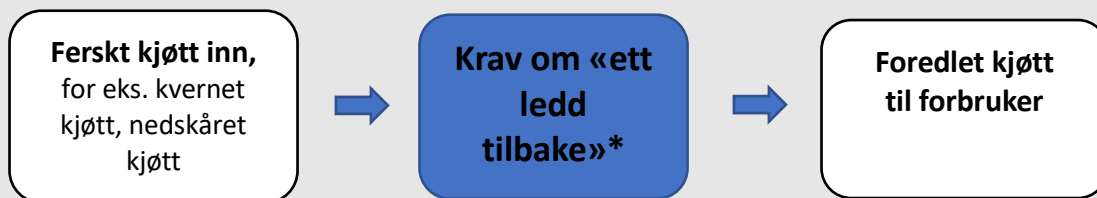

Eksempel 2. Produksjonsvirksomhet som både skjærer ned ferskt kjøtt og lager kjøttpålegg.

*Når det lages kjøttpålegg av det ferske kjøttet, gjelder ikke lengre kravet om intern sporbarhet.

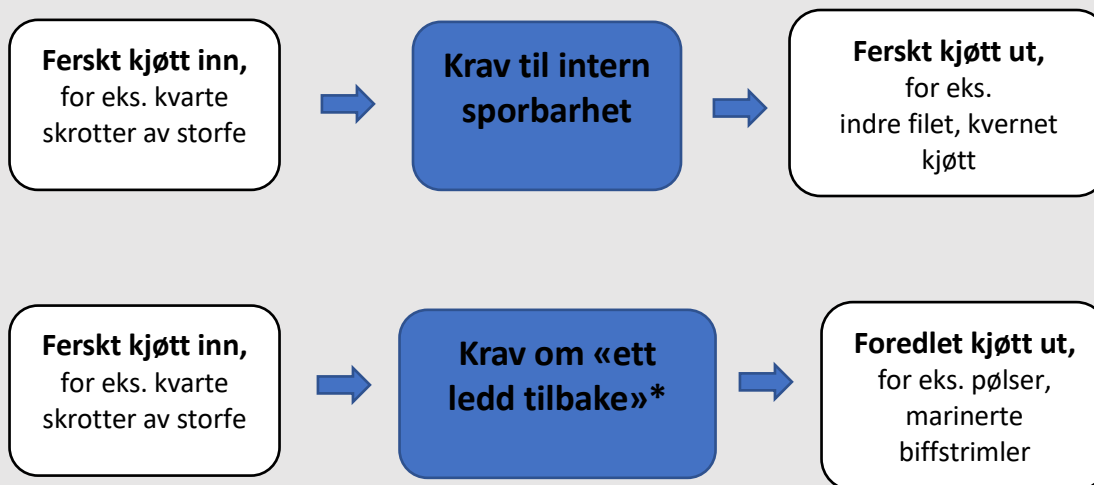
Eksempel 3. Restaurant som tar inn ferskt kjøtt og som serverer kjøttet i en rett.

*«Ett ledd fram» utgår da produktet selges direkte til sluttforbruker.

Eksempel 4. Detaljist som selger ferskt kjøtt av storfe, marinerte biffstrimler og pølser over disk.

Når det ferske kjøttet blir tilsatt salt, krydder eller andre ingredienser for å lage marinerte biffstrimler, pølser eller lignende, gjelder ikke lengre kravet om intern sporbarhet.

*«Ett ledd fram» utgår da produktet selges direkte til sluttforbruker.

Eksempel – håndtering av intern sporbarhet i produksjonsvirksomhet for ferskt kjøtt.

En nedskjæringsvirksomhet som kjøper inn og deretter selger videre ferskt kjøtt av storfe, svin, sau, geit og fjørfe, skal innføre og bruke et system for identifisering og registrering. Det betyr at virksomheten skal ha intern sporbarhet. Den interne sporbarheten skal sikre at opplysninger om opprinnelsen følger kjøttet gjennom hele virksomheten, slik at informasjonen kan videreføres til neste ledd i produksjonskjeden og til sist merkes på emballasjen til sluttforbruker.

Dere kan etterleve kravet om intern sporbarhet, ved å ha en mottakslogg der dere registrerer leveransen: fra hvilken leverandør, hva som er mottatt, når det ble mottatt og hvor mye samt ordrenummer/fakturanummer e.l. Dere lager så et internt sporingsnummer som for eksempel består av årstall og løpende nummer. Det interne sporingsnummeret som følger råvaren gjennom produksjonen, registreres på fraktdokumentet og i mottaksloggen.

Dersom dere får inn både norsk og dansk kylling i samme leveranse, må dere lage to sporingsnummer. Dersom den danske og norske kyllingen ikke får egne interne sporingsnummer, vil dere ikke kunne følge produktet gjennom virksomheten. Forbrukerne kan da få uriktige opplysninger, for eksempel ved at dansk kylling merkes som norsk.

Eksempel – mottakslogg i produksjonsvirksomhet for ferskt kjøtt.

Dato	Ordre-nummer	Fra hvem	Hva	Mengde kg	Sporings-nummer
21.03.2018	XXXX1	Kjøttleverandør 1 AS	Kyllingfilet norsk - naturell	150	18-231
21.03.2018	XXXX2	Kjøttleverandør 2 AS	Kyllingvinger m/ ben	200	18-232
22.03.2018	XXXX3	Kjøttleverandør 1 AS	Kyllingfilet -norsk naturell	500	18-233
22.03.2018	XXXX3	Kjøttleverandør 1 AS	Hel kylling – import dansk 1700 g	1000	18-234

Et merkesystem må følge kjøttet gjennom virksomheten; i bakker, i vemagvagner osv. Når kjøtt tas i bruk i produksjon kan dere lage en produksjonslogg med oversikt over for eksempel en produksjonsbatch med hva som produseres, hvilke råvarer som inngår, råvaremengde og internt sporingsnummer. På den måten kan dere få et oversiktlig system hvor dere raskt kan finne ut hvor de ulike råvarene kommer fra og hva som er brukt i den enkelte produksjonen.

Eksempel – produksjonslogg i produksjonsvirksomhet for ferskt kjøtt.

Dato	Vare	Ferdig produkt	Mengde	Internt sporingsnummer
24.03.2018	Kyllingfilet	Kyllingfilet nat. 200 g	450	18- 233
25.03.2018	Hel kylling	Kyllingkjøttdeig	50	18-234

Dere kan også bruke et elektronisk system der mottatte leveranser blir merket med etiketter med strekkode som inneholder internt sporingsnummer i tillegg til annen informasjon. Ved bruk av varen i produksjonen skannes strekkoden og opplysninger om varen og sammensetningene av produksjonsbatchen legges automatisk inn.

Eksempel – merkelapp med strekkode for vare i produksjonsvirksomhet for ferskt kjøtt.

HØYRYGG AV STORFE

Holdbarhetsdato: 5.9.2018

12345678910111213141516171819202122232

Eksempel – bruk av skrottnummer fra slakteri i nedskjæring

Etter slaktning får hver skrottpart en skrottlapp som skal følge slaktet. Skrottlappen inneholder informasjon om bl.a. skrottnummer. Den kan brukes videre i den interne sporbarheten og kan brukes i handelsdokument/ fraktbrev. Når skrotten skjæres ned, må nedskjæringsvirksomheten lage et nytt system som inneholder informasjon som f.eks. holdbarhet, slik at kravet om intern sporbarhet ivaretas.

Illustrasjonsfoto av skrottlapp

5.1.5 Tilleggskrav for fisk og fiskevarer

Når fisk og fiskevarer selges til forbruker i Norge, gjelder særskilte merkeregler. Det er krav om opplysninger om fiskeart, produksjonsmetode (oppdrettet eller fisket i havet/ferskvann), fangst- eller slaktedato og fangstområde eller opprinnelsesland. Visse opplysninger må dermed følge varen fram til butikken, helt fra fisken fanges eller slaktes.

Det vil si at det er krav til intern sporbarhet gjennom alle ledd i produksjon, bearbeiding og distribusjon, dvs. fra og med fangst og oppdrett, til og med omsetning til forbruker.

Les mer om dette i [forskrift om kvalitet på fisk og fiskevarer](#).

5.1.6 Tilleggskrav for levende muslinger

Kravene om dokumentasjon ved omsetning av levende muslinger, levende pigghuder, levende sekkedyr og levende sjøsnegler finner dere i animaliehygieneforordningen. I vedlegg III, avsnitt VII levende muslinger, kapittel I omtales kravene til dokumentasjon som skal sikre sporbarheten for levende muslinger, levende pigghuder, levende sekkedyr og levende sjøsnegler.

Dere skal sikre at opplysningene som nevnt under, foreligger når levende muslinger flyttes fra høsteområde, gjenutleggingsområde eller rensesentral til neste ledd i produksjonskjeden. Partiet skal fysisk følges av et registreringsdokument til og med ankomsten på en ekspedisjonssentral eller en foredlingsvirksomhet.

Følgende opplysningene skal følge partiet hvis det sendes fra et produksjonsområde:

1. Produsentens identitet og adresse, se kapittel 3.1.1.
2. Innhøstingsdatoen, se kapittel 3.1.3.
3. Produksjonsområdets beliggenhet, beskrevet så detaljert som mulig eller angitt ved hjelp av et kodennummer.
4. Produksjonsområdets helsetilstand.
5. Muslingenes art og mengde, se kapittel 3.1.2 og 3.1.4.

6. Partiets bestemmelsessted, se kapittel 3.1.1.

Både avsender og mottaker av partiet skal oppbevare en kopi av registreringsdokumentet i minst 12 måneder.

5.2 Spirer og frø beregnet til spireproduksjon

For spirer og frø beregnet til spireproduksjon, er det særlige sporbarhetskrav i tillegg til de generelle kravene om sporbarhet «ett skritt fram» og «ett skritt tilbake». Se kapittel 3.1.

Disse kravene finner dere i artikkel 3 i forordning (EU) nr. 208/2013 om sporbarhetskrav for spirer og frø beregnet til produksjon av spirer.

Les mer om «Spirer og frø beregnet til spireproduksjon - Produksjon, omsetning og import» på mattilsynet.no

5.2.1 Hvordan defineres «spirer» og et «parti spirer»?

Spirer er et næringsmiddel som er framstilt ved spiring av frø i vann, jord eller i annet vekstmedium. Spirer høstes før de er ferdig utviklet med blader, og de er beregnet på å spises hele, inklusive frøet.

Når det gjelder spirer defineres et «parti» slik: «en mengde spirer eller frø, med samme taksonomiske navn, som sendes fra samme virksomhet til samme bestemmelsessted på samme dag».

5.2.2 Disse opplysningene skal følge spirer og frø til spireproduksjon

Dere skal sikre at følgende sporbarhetsopplysninger vedrørende parti av frø beregnet på produksjon av spirer eller partier av spirer, kan dokumenteres:

1. En nøyaktig beskrivelse av frøene eller spirene, også plantens taksonomiske navn.
2. Volumet eller mengden av frø eller spirer som leveres.
3. Navn og adresse på virksomheten som har sendt frøene eller spirene.
4. Navn og adresse på avsenderen (eieren) hvis det er en annen enn den virksomheten som har sendt frøene eller spirene.
5. Navn og adresse på virksomheten frøene eller spirene er sendt til.
6. Navn og adresse på mottakeren (eieren) hvis det er en annen enn den virksomheten som frøene eller spirene sendes til.
7. En referanse som identifiserer partiet hvis det er relevant.
8. Dato for når frøene eller spirene ble sendt.

Spirer eller frø beregnet til spireproduksjon med opprinnelse eller avsender i *tredjeland* (utenfor EU) må ha *sertifikat*.

5.2.3 Når gjelder krav til sporbarhet av spirer og frø til spireproduksjon?

Krav til sporbarhet gjelder forsendelser av spirer eller frø beregnet til produksjon av spirer. Sporbarhetskravet gjelder både ved import og norsk produksjon.

Unntak

De særlige kravene om sporbarhet for spirer og frø til spireproduksjon, gjelder ikke for spirer som har fått behandling som fjerner mikrobiologiske farer som for eksempel bakterier av typen Salmonella og sykdomskallende E. coli. For behandlede spirer gjelder de generelle sporbarhetskravene for næringsmidler i artikkel 18. Se kapittel 3.

5.2.4 Nøyaktig beskrivelse av spirer og frø til spireproduksjon – hva er godt nok

For å gi en nøyaktig beskrivelse kan dere for eksempel beskrive frøene eller spirene, tilstandsformen, hvordan spirene eller frøene er lagret, type emballasje, størrelse på enkeltpakningene, ytre emballasje og total mengde i antall og vekt.

Eksempel – beskrivelse av Alfalfaspirer.

Navn: Alfalfaspirer (Medicago sativa L. ssp. Sativa)

Tilstand: ferdig spiret

Lagring: oppbevart lufttett ved 0 grader i plastboks (20 cmx20 cm)

Partistørrelse: 10 bokser i hvert parti, vekt

Opprinnelsesland: Norge

6 Regelverk om sporbarhet

Her får dere oversikt over regelverk som gir bestemmelser om sporbarhet for næringsmidler.

6.1 Hovedreglene som gjelder for alle næringsmidler

Hovedreglene om sporbarhet som gjelder alle type næringsmidler finner dere i:

- Forskrift 22. desember 2008 nr. 1620 om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften) § 1, jf. forordning (EF) nr. 178/2002,
 - artikkel 3 nr. 15 forklarer hva sporbarhet er,
 - artikkel 18 nr. 2 og 3 forklarer hvilke plikter dere som virksomhet har for å oppfyllet kravet til sporbarhet.

Reglene om sporbarhet må ses i sammenheng med de øvrige allmenne kravene i matlovsforordningen (artiklene 14 - 20).

Les mer i kapittel 3.

Les mer om [Matlovsforskriften](#)

6.2 Særlige regler som gjelder for enkelte næringsmidler

Det finnes særlige regler om sporbarhet for næringsmidler av animalsk opprinnelse, og for spirer og frø til spireproduksjon.

Sporbarhetskrav for næringsmidler av animalsk opprinnelse finner dere i:

- Forskrift 22. desember 2008 nr. 1623 om næringsmiddelhygiene (næringsmiddelhygieneforskriften) § 1a, jf. forordning (EU) nr. 931/2011.

Les mer i kapittel 5.1.

Det finnes særlige regler for angivelse av opprinnelsen for ferskt, kjølt og fryst kjøtt av svin, sau, geit og fjørfe. Disse reglene finner dere i:

- Forskrift 28. november 2014 nr. 1497 om matinformasjon til forbrukerne § 1a som implementerer (EU) nr. 1337/2013 om angivelse av opprinnelsesstat eller opphavssted for ferskt, kjølt og fryst kjøtt av svin, sau, geit og fjørfe.

Les mer i kapittel 5.1.4.

Sporbarhetskrav for fisk og fiskevarer finner dere i:

- Forskrift 28. juni 2013 nr. 844 om kvalitet på fisk og fiskevarer.

Les mer i kapittel 5.1.5.

Sporbarhetskrav for levende muslinger finner dere i:

- Forskrift om særlige hygieneregler for næringsmidler av animalsk opprinnelse § 1 som implementerer (EF) nr. 853/2004 om særlige hygieneregler for næringsmidler av animalsk opprinnelse, jf. vedlegg III, avsnitt VII levende muslinger, kapittel I.

Les mer i kapittel 5.1.6.

Sporbarhetskrav for spirer og frø til spireproduksjon finner dere i:

- Forskrift 22. desember 2008 nr. 1623 om næringsmiddelhygiene (næringsmiddelhygieneforskriften) § 1b, jf. forordning (EU) nr. 208/2013.

Les mer i kapittel 5.2.

6.3 Annet regelverk som bidrar til sporbarhet

I matinformasjonsforordningen finner dere de generelle reglene for merking av matvarer som er beregnet på sluttforbruker eller storhusholdninger:

- Forskrift 28. november 2014 nr. 1497 om matinformasjon til forbrukerne § 1, jf. (EU) nr. 1169/2011 om næringsmiddelopplysninger til forbrukerne.

I lotmerkingsforskriften finner dere reglene om lotmerking:

- Forskrift 21. desember 1993 nr. 1384 om identifikasjonsmerking av næringsmiddelpartier.

Matkontaktmaterialer

Ved produksjon og håndtering av næringsmidler er det behov for emballasje og andre materiale som kommer i kontakt med næringsmidlene. Slike matkontaktmaterialer er regulert i

- Forskrift 21. november 1993 nr. 1381 om materialer og gjenstander i kontakt med næringsmidler (matkontaktforskriften) § 2, jf. 1935/2004 om materialer og gjenstander i kontakt med næringsmidler.

I forordningen artikkel 17 kreves det at det skal være mulig å identifisere fra og til hvilke virksomheter det er levert matkontaktmaterialer.

Tabell over regelverk om sporbarhet for næringsmidler

	Ikke animalske næringsmidler	Animalske næringsmidler				Spirer
		Storfekjøtt	Ferskt kjøtt fra svin, får, geit og fjørfe	Fisk/fiskevarer	Levende muslinger	
EF 178/2002	X	X	X	X	X	X
EU 931/2011		X	X	X	X	
EU 1760/2000		X				
EU 1169/2011	X	X	X	X	X	X
EF 853/2004		X	X	X	X	
EF 854/2004		X	X	X	X	
EU 1337/2013			X			
EU 208/2013 og EU 211/2013						X
Kvalitet på fisk og fiskevarer				X	X	

Se oversikten med lenker til regelverk på side 2.

